
МЕЖДУНАРОДНЫЙ
АКАДЕМИК
научный журнал

 АКАДЕМИК

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Г.КАРАГАНДА
www.academic-journal.kz

“Международный научный журнал АКАДЕМИК”

№ 36 (129), часть 1, 2021 г.

Январь, 2021 г.

Караганда

2021 г.

ШЕТ ТІЛІН МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Рахат Шынар¹

Астана халықаралық университеті,

¹ I курс магистранты

Shynar.rakhar@mail.ru

*² Ғылыми жетекші: п.ғ.к., профессор
Тлеужанова Г.К.²*

Аңдатпа

Берілген ғылыми мақалада CLIL технологиясының негізгі мақсаты мен міндеті, ерекшеліктерін, тіл мен пәнді кіріктіріп оқытуда қолданылатын технологиялар және оқылымды үйретудегі қолданысы қарастырылған. Талқылаудың нақты тақырыбы - CLIL – технологиясының қолдану ерекшеліктері. Осы мақалада біз оның шет тілінде оқудың теориялық негіздерін қарастырамыз.

Тірек сөздер: Тілді кіріктіріп оқыту, білім беру, оқытудың мазмұны, үштілдік білім беру, оқылымды үйрету.

Қарқынды дамып жатқан заманауи әлем әр адамға күрделі талаптарды қояды: сыртқы ортадағы көптеген өзгерістерге бейімделу, әлемдегі және мәдени қоғамдастықтағы өз орындарын түсіну, алған білімдері мен дағдыларын күнделікті өмірде жүзеге асыру. Бұл үдерістегі маңызды рөлдердің бірі білім беру жүйесіне жүктелген. Мектептің негізгі міндеті - оқушылардың дербес белсенділігі мен олардың жеке жауапкершілігіне жетелейтін білім, білік, дағдылардың толыққанды жүйесін қалыптастыру. Сонымен қатар, шет тілін білу білімді кеңейтудің және кәсіби өсудің қуатты құралдарының біріне айналуға.

Кез-келген тіл - бұл қарым-қатынастың ең маңызды құралы, адамзат қоғамының өмір сүруі мен прогресінің кепілі. Қазіргі әлемде болып жатқан өзгерістер коммуникативтік құзыреттіліктің жоғарылауын және оқушылардың тілдік дайындығын талап етеді. Тек осы жағдайда ғана олар лингвистикалық нормалар жүйесін және адекватты коммуникативті мінез-құлықты қолдана отырып, басқа адамдармен қарым-қатынас кезінде әртүрлі өмірлік жағдайларда ой алмасуға мүмкіндік алады. Басқаша айтқанда, шет тілінің басты мақсаты - коммуникативті құзыреттілікті, яғни басқалармен жеке және мәдени қарым-қатынасты жүзеге асыруға қабілеттілік пен дайындықты қалыптастыру. Коммуникативті құзыреттілік туа біткен сапа немесе жеке қасиет емес. Ол ұзақ қарым-қатынас процесінде қалыптасады. Мұғалімнің бірінші кезектегі міндеті - балалардың бойында табиғи қалау мен жағдайдың басқа қатысушыларымен өзара әрекеттесу қажеттілігін тудырып, қарым-қатынаста өзіне деген сенімділік

туғызатындай нақты қарым-қатынас моделін құру. Мұғалім жас ұрпақты оқыту мен тәрбиелеудегі тұлғалық-бағдарланған тәсілге сүйене отырып, балаларға өзінің қабілеттері мен дағдыларын толық көрсетуге мүмкіндік беретін әр түрлі білім беру ортасын құруға ұмтылуы керек.

Шетелдік коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру үшін қолданылатын заманауи білім беру технологиялары білім беру үдерісіне барлық қатысушылардың өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін білім беру ортасын құру тұрғысынан өте тиімді. Шетел тілін оқытуда мұғалім кез-келген заманауи технологияны функционалдық, оқу материалының мазмұнына, оқушылардың белгілі бір тобында оқытудың мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес қолдануға немесе өз бетінше түзетуге құқылы. Мен өз сабақтарымда қолданатын технологиялардың бірі - пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту - CLIL (Content and Language Integrated Learning). CLIL терминін алғаш 1994 жылы Дэвид Марш енгізген. Алдымен бұл термин академиялық пәндер немесе олардың бөліктері шет тілінде оқытылатын процесті белгілеу үшін қолданылды. Білім беру үдерісінің түпкі мақсаттарына жету үшін екі жақты мақсат қойылды: пәнді оқып үйрену және шет тілін қатар оқыту. Марш бірнеше жыл бойы өз зерттеулерін жүргізді және 2001 жылға қарай оқыту мен тілді интеграциялау әдістемесін жасады және оны келесідей сипаттады: CLIL шет тілін үйренуді басқа пәндерді оқудың құралы ретінде қарастырады. Техника оқушының оқуға деген қажеттілігін қалыптастырады, ал бұл өз кезегінде оның қабілеттерін, соның ішінде ана тілінде қайта ойластыруға және дамытуға мүмкіндік береді. [1,1]

Қазіргі білім беру әдістемелері бұл әдістемеге келесі анықтаманы береді: бұл студенттерге жалпы білімдік білім мен дағдыларды қалыптастыратын және дамытатын сол білім беру жағдайында ана тілінен тыс тілдік және коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыруға мүмкіндік беретін дидактикалық әдістеме. Осы әдістемеге негізделген оқу сабақтарын жоспарлау кезінде оның «4 C» деп аталатын міндетті компоненттерін ескеру қажет: «мазмұн» (мазмұн), «қарым-қатынас» (коммуникация), «таным» (ойлау қабілеттері), «мәдениет» (мәдениеттануды білу) [2.10]. Әр компонентке егжей-тегжейлі тоқталайық. «**Cognition**» - **мазмұн**. Мұғалім зерттелетін пән бойынша жаңа білімді, білік пен дағдыны игеру процесін ынталандыруы керек. «**Communication**» - қарым-қатынас. Бұл кезеңде балаларды жаңа білім, білік және дағдыларды игеру үшін оқылатын шет тілі құралдарын жан-жақты пайдалануға ынталандыруы керек. «**Cognition**» - ойлау. Мұғалім оқылатын тіл мен оқылатын пәнді жақсы түсіну үшін оқушылардың ойлау қабілеттерін барынша дамытуға тырысады. Бұл мақсатқа жетуге аналитикалық және сыни ойлауды дамытуға арналған тапсырмалар, салыстыру, болжау, басты нәрсені табуға арналған тапсырмалар мен жаттығулар көмектеседі. «**Culture**» -

мәдениеттануды білу. Қазіргі әлем мәдениеттерінің ерекшеліктерін, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын түсіну студенттерге мәдени кеңістікке тез бейімделуге, өзінің төл мәдениетін түсінуге және оны сақтауға және дамытуға ұмтылуға көмектеседі. Сонымен қатар, CLIL әдістемесі негізінде оқу материалын жоспарлау кезінде мұғалім үшін оқушылардың жас ерекшеліктерін, олардың шет тілін білу дәрежесін және шет тілдеріндегі оқу материалын қабылдауға дайындығын ескеру маңызды.

CLIL әдісі арқылы оқытуда күтілетін нәтижелер:

- полимәдени тұлға тәрбиеленеді;
- тілдік құзыреттілік дамиды;
- білім сапасын арттыруға ықпал жасалады;
- функционалдық сауаттылық дамиды;
- пәнаралық қоғамдастық қалыптасады.

CLIL ерекшеліктерін Иоанну Джорджио ғалымы (2011) CLIL-дің үш негізгі сипаттамасы бар дейді:

а) Қосымша тілді оқыту (AL) ғылым, тарих немесе география сияқты мазмұнды пәндерге енеді. Оқушылар мазмұнды жеңілдететін аударма тілін үйренеді.

б) CLIL әр түрлі әлеуметтік-лингвистикалық және саяси контексттерден бастау алады және CLIL кез-келген тілге, жасқа және білім деңгейіне дейінгі, бастауыш, орта, жоғары және кәсіптік оқуға дейінгі деңгейге қатысты. Осы тұрғыдан алғанда, CLIL Еуропалықтар арасында көптілділік пен көпмәдениеттілік интеграцияға, түсіністікке және ұтқырлыққа ықпал етеді деп ойлайтын ЕО-ның барлық азаматтарға арналған өмірлік білім беру бағдарламасының ұсынысына жауап береді.

в) CLIL - бұл әлеуметтік, мәдени, когнитивтік, лингвистикалық, академиялық және басқа да оқу дағдыларын дамытуды көздейтін тәсіл, бұл өз кезегінде мазмұн мен тілде жетістіктерді жеңілдетеді [3]

CLIL әдісінің артықшылықтары:

- Дәстүрлі емес сабақ
- Жоғары қызығушылық
- Ойлау белсенділігін ынталандырады
- Оқушылар, талдау, салыстыру арқылы пәндер арасындағы байланыстарды іздейді
- Тілдік ортаға енеді
- Сөздік қорын жаңа лексикамен, тілдік құрылымдармен, пәндік терминдермен толықтырады
- Қолдануға жаңа білім мен дағдыларды дайындайды
- Мұғалімнің шығармашылық әлеуетін арттырады.

Кіріктірілген сабақтардың құрылымы дәстүрлі сабақтардан келесі сипаттамалар арқылы ерекшеленеді:

- оқу материалының нақтылығы, ықшамдылығы және қысқалығы;

- өзара логикалық шарттастығы, кіріктірілетін пәндер материалының
- сабақтың әр кезеңіндегі өзара байланыстылығы;
- сабақта қолданылатын оқу материалының кең ақпараттық сыйымдылығы.

CLIL әдісін қолдану мұғалімнен нені талап етеді:

- Пәндік білімін жетілдіруді;
- ресурстарды кеңінен қолдануды;
- сабағын тиянақты жоспарлауды;
- кәсіби біліктілігін үнемі арттырып отыруды талап етеді.

CLIL әдісін қолдану барысында:

- әр сабақтың пәндік және тілдік мақсаттары болуы керек;
- мұғалім оқушылардың сол мақсаттарға жетуін қадағалауы қажет;
- сабақта тірек сөздермен жұмыс жасалуы қажет;
- айтылым, жазылым, тыңдалым және оқылым дағдылары дамытылуы қажет;
- белсенді оқу әдістерін қолдану қажет.

CLIL әдісін қолдану барысында тапсырмалар:

- мақсатқа бағытталған;
- оқушылардың тіл деңгейлеріне сай;
- орындауға қызықты;
- ынталандыратын;
- бір-бірімен логикалық түрде байланысқан болуы қажет.

Қорытындылай келе, CLIL әдісінің мазмұны мен құрылымы ғылыми-педагогикалық зерттеулерді қажет етеді. Себебі, отандық білім беру жүйесінде бұл әдіс инновациялық, жаңа бағыт әрі көптілді білім беру жүйесінің моделі толықтырылып, үйлестіреді.

Педагог оқытудың жаңа әдістерін барынша жетік меңгеріп, неғұрлым шығармашылығы жоғары болса, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі соғұрлым кең болмақ. Қазіргі заманауи талапқа сәйкес өзіндік көзқарасы бар жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру мұғалімдер үшін маңызды мәселе болып отыр. Жас ұрпаққа білім беруде, оларды болашақ еліміздің тірегі етіп тәрбиелеу әр ұстаздың, әр оқу орнының жауапкершілікпен атқаратын міндетінде.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Content_and_language_integrated_learning
2. Coyle D. (2008) Content and Language Integrated Learning Motivating Learners and Teachers.
3. Mehisto, P., Marsh, D., Frigols, M. (2008) Uncovering CLIL: Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education. Macmillan: Oxford.

ДЛЯ ЗАМЕТОК

“Международный научный журнал АКАДЕМИК”

№ 36 (129), часть 1, 2021 г.

Январь, 2021 г.

**В авторской редакции
мнение авторов может не совпадать с позицией редакции**

Международный научный журнал "Академик". Юридический адрес:
M02E6B9, Республика Казахстан, г.Караганда, ул. Университетская 21
E-mail: info@academic-journal.kz